

Резюме

Фурса С.Я., Фурса Е.И. Философия права в процессе реформирования правовой системы Украины: теория и практика.

Исследование направлено на разработку концепции нового восприятия функций и содержания философии права, которая должна опираться на философии соответствующих отраслей права и интегрировать основные направления дальнейшего движения правовой системы в единую согласованную модель с целью охраны и защиты прав и интересов человека и гражданина в Украине.

Авторами предложено выделить новую функцию философии права – определение цели и системного направления реформирования правовой системы Украины, а также способов достижения цели через совершенствование деятельности правоохранительных и правозащитных органов. Современные тенденции развития правовой системы Украины сейчас опираются на решения различных тактических задач в разных сферах государства, но не устанавливается стратегическая цель ее реформирования – самодостаточное государство Украина. Именно эта цель и должна определять приоритеты в развитии правовой системы Украины как суверенного, независимого, демократического, социального, правового государства.

Ключевые слова: философия права, реформирование, правовая наука, власть, человек, права, свободы, охрана, защита.

Summary

Svitlana Fursa, Yevhen Fursa. Philosophy of law in the process of reforming the legal system of Ukraine: theory and practice.

The research aims at developing the concept of a new perception and content of philosophy of law which should be based on the philosophies of the relevant fields of law and integrate the main directions of further evolution of the legal system into a single harmonized model in order to protect rights and interests of the individual and the citizen. Theoretical basis comprises modern concepts of scholars in the field of philosophy of law, whose typical and original ideas have been selected and analyzed. Also, the paper constructively and critically analyzes their correspondence to contemporary problems of the legal system of Ukraine. The authors identify a new function of philosophy of law – defining the purpose and systematic direction of reforming the legal system of Ukraine, as well as the ways to achieve the goal through improving the activities of law enforcement and human rights bodies. Current tendencies in the development of the legal system of Ukraine are based on the solution of various tactical tasks, in particular, in the sphere of economy, health care, social security, the judicial system; however, the strategic goal of its reforming – the self-sufficient state of Ukraine – has not been set. This very goal should set priorities in the development of the legal system of Ukraine as a sovereign, independent, democratic, social, law-based state. At the same time, the preamble to the Constitution of Ukraine stipulates the irreversibility of the European and Euro-Atlantic course of Ukraine, which will have to delegate some of its powers to international organizations. The provisions regarding sovereignty and independence of the state will lose priority, which will lead to amendments to the Constitution of Ukraine. At the same time, the theory of a self-sufficient state has not been developed in Ukraine. However, due to this theory the implementation of the defining principles of the state system, proclaimed in the Constitution of Ukraine and capable of ensuring a high standard of living of their citizens and their real independence should be guaranteed.

Key words: philosophy of law; reforming; legal science; power; humans; rights; freedoms; protection.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.05

УДК 340.13

О.О. БАРАБАШ, Д.Є. ЗАБЗАЛЮК

*Ольга Олегівна Барабаш, доктор юридичних наук, доцент Львівського державного університету внутрішніх справ**

ORCID: 0000-0003-2666-9696

*Дмитро Євгенович Забзалюк, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри Львівського державного університету внутрішніх справ***

ORCID: 0000-0002-1041-0148

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Радикальне оновлення українського суспільства в останні роки привело до визнання людини вищою цінністю, а гарантію її прав і свобод – найважливішим обов'язком держави. Держава, виступаючи реформатором і діючим суб'єктом реформування, ставить завдання підвищення ефективності діяльності Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) України в забезпеченні безпеки, захисту прав і свобод людини та громадянина як основну мету здійснення адміністративної реформи, що вимагає розгляду структури побудови адміністративної діяльності органів внутрішніх справ як цілісної «суб'єкт-об'єктно-середовищної» системи¹.

© О.О. Барабаш, Д.Є. Забзалюк, 2020

* *Olha Barabash, Dr. Hab. in Law, Professor, Associate Professor of Lviv State University of Internal Affairs*

** *Dmytro Zabzaliuk, Ph.D. in History, Associate Professor, Head of the Department of Lviv State University of Internal Affairs*

Своєю чергою, від становлення особистості нового типу прямо залежить і формування відкритого демократичного суспільства. Водночас в умовах сьогочасних соціально-економічних реформ, що супроводжуються складністю криміногенної обстановки в країні, особливої значущості набуває підготовка висококваліфікованих фахівців для органів внутрішніх справ, здатних забезпечити високу ефективність протидії правопорушенням, зокрема професійній злочинності. Саме тому принципи реформування органів внутрішніх справ як споріднені та універсальні категорії узагальнено можна сформулювати так: верховенство права, деполітизація, демілітаризація, децентралізація, підзвітність та прозорість у роботі, тісна співпраця з населенням та місцевими громадами, *професійна підготовка персоналу*².

Безумовно, в умовах розбудови діяльності правоохоронних органів нашої держави особливу увагу сьогодні привертають питання, пов'язані зі здійсненням належної професійної підготовки їх особового складу. Це, на думку дослідників, викликано, по-перше, поступовим переходом діяльності вітчизняних силових структур, зокрема й Національної поліції України, до європейських стандартів навчання; по-друге, збройна агресія на сході нашої держави зумовлює перегляд змісту навчання працівників поліції, які виконують професійні обов'язки в зоні антитерористичної операції; по-третє, на сьогодні зростає кількість протиправних діянь, які вчиняються із застосуванням вогнепальної зброї та вибухівки, сучасних інформаційних технологій, на ґрунті расової нетерпимості, ксенофобії тощо.

Глибокі й багатовекторні перетворення в правоохоронній сфері суспільства почали висувати високі вимоги до співробітника органів внутрішніх справ, його діяльності та особистості. Виникла гостра потреба у висококласних професіоналах, здатних самостійно ухвалювати рішення й ефективно діяти в умовах високої невизначеності та ризику. Така ситуація в країні вимагає від усього особового складу Національної поліції володіння сучасними професійними знаннями і навичками щодо протидії злочинності, груповим порушенням публічної безпеки і порядку, виявлення та знешкодження організованих злочинних груп тощо. З огляду на це були спроби реформувати поліцейські структури, обстоюється ідея партнерської взаємодії громадян та авторитарних інститутів, до яких і належать органи внутрішніх справ³. Адже пріоритетним напрямом роботи поліції має бути служіння потребам і окремих громадян, і суспільних груп, і суспільства загалом. Йдеться про готовність поліції ефективно реагувати на заяви громадян, підтримувати з ними постійний зв'язок та інформувати про хід розгляду їхніх справ. В ідеалі всі заяви і скарги громадян (без винятків) мають бути зареєстровані і своєчасно розглянуті, незалежно від того, чи має заявник якісь привілеї або, навпаки, є частково обмеженим у реалізації певних прав. Одночасно від поліції очікується високий рівень толерантності до вразливих груп населення, які потребують підвищеної уваги та додаткового захисту своїх прав з боку поліції⁴.

Відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України (пп. 56 п. 4), на базі навчальних закладів, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ, здійснюються підготовка та професійне навчання кадрів для потреб відомства та Національної поліції України⁵. Прогресивний розвиток співробітника поліції, його професійного й особистісного потенціалу, його здатності самостійно вирішувати особисті та суспільно значущі проблеми сьогодні треба визнати важливим чинником прогресивного розвитку органів внутрішніх справ як соціального інституту, покликаного розв'язувати суспільно важливі завдання. На жаль, незважаючи на вжиті заходи щодо вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ, підвищення професіоналізму поліціантів, державних службовців і працівників Міністерства внутрішніх справ України, претензії суспільства до їхньої діяльності і досі є.

У зв'язку із цим особливого значення набуває проблема формування і розвитку особистості професіонала та ефективної адаптації до професії вже в початковий період служби в правоохоронних органах, який збігається з періодом навчання майбутніх слідчих, оперативних уповноважених, дільничних уповноважених та інших фахівців у правоохоронній сфері в освітніх організаціях МВС України.

Реформи органів внутрішніх справ, що проводяться зараз, докорінно впливають на процес професійної підготовки курсантів освітніх організацій МВС України, а також висувають нові вимоги до якості їхньої професійної культури та підготовки, готовності виконувати специфічні завдання, що вимагають спеціальних знань, умінь і навичок. Від випускників освітніх організацій МВС сьгодні потрібно поєднання високої професійності, законності, гуманності при виконанні своїх обов'язків. Щодо цього зауважимо, що, наприклад, зміст американської традиції професійної поліцейської освіти полягає в тому, що там беруть на службу вже за наявності певного освітнього ступеня, а відомчі навчальні заклади (поліцейські академії, коледжі, навчальні центри) надають лише спеціальну підготовку необхідного професійно-посадового рівня, що не вважається дипломованою освітою. Дипломовану вищу освіту в США надають лише коледжі й університети, що не є структурною частиною поліцейської системи (аналогічну модель реалізовано в Грузії)⁶.

На думку В. Середи, особливості професійної діяльності співробітників поліції істотно впливають на динаміку трансформацій ціннісно-сміслової сфери як контекст, який ініціює особистісні зміни залежно від соціокультурної реальності і перспектив самореалізації. Модельне забезпечення психологічного супроводу та корекції особистісних трансформацій співробітників поліції, орієнтоване на подолання ціннісно-сміслових бар'єрів як індивідуальних труднощів у ситуації особистісного вибору, дає змогу підвищити рівень їх професійної самореалізації. Для оптимізації цих явищ наголошують, по суті, всі дослідники, важливою є психологічна підготовка, спрямована на підвищення рівня кваліфікації фахівців до вирішення завдань у важких, екстремальних умовах⁷.

Найкращим шляхом підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, на думку багатьох дослідників, є розробка науково обґрунтованої системи формування і розвитку професіоналізму співробіт-

ників правоохоронних органів. До того ж, як наголошують вчені, підвищення ролі особистості працівника МВС як фахівця вимагає від нього високого рівня професійної самосвідомості, розвиток якої можливий через формування почуття відповідальності за свої дії, розуміння необхідності постійного вдосконалення своєї професійної майстерності з урахуванням специфіки діяльності в конкретних підрозділах органів внутрішніх справ та за допомогою розробки нових професійних і психологічних підходів до його професійної підготовки⁸. Утім, незважаючи на наявні досягнення в галузі дослідження професіоналізму співробітників МВС, доводиться констатувати відсутність системності і, як наслідок, недостатнє опрацювання теоретичних основ і розроблених рекомендацій щодо формування професіоналізму, які враховували б специфіку професійної діяльності співробітників МВС, а також їх мотивацію.

Зазначимо, що виконання професійних обов'язків у сучасних умовах пов'язано з певним рівнем емоційної, фізичної, моральної напруженості, що може призвести або до залишення служби, або до низької якості виконання співробітниками своїх професійних обов'язків. Більше того, працівникові органів МВС у сучасних умовах професійної діяльності необхідні, окрім високого вишколу, ще й стійкі морально-професійні якості, готовність протистояти впливу чинників професійної деформації і вигорання, спокуси використувати владу, дану державою, в особистих інтересах в умовах морального вибору.

Значний професійний, соціальний ефект діяльності співробітників органів внутрішніх справ може дати впровадження в практику рекомендацій акмеологічних досліджень, де «акме в широкому розумінні – це весь щабель дорослості людини, для якої характерні, якщо судити про неї узагальнено, її фізична, особистісна і суб'єктна зрілість»⁹.

Акме якості поліцейського формуються і розвиваються протягом усієї служби, в процесі вирішення оперативно-службових завдань, вироблення особистої системи цінностей. Але становлення акме цілей і професійно значущих цінностей починається в період навчання в освітніх організаціях органів внутрішніх справ. Отже, зараз потрібно вжити комплекс заходів навчально-виховного змісту, спрямованих на формування професійної компетентності як комплексного феномена, що охоплює професійні, комунікативні, управлінські, морально-етичні, соціально значущі компоненти розвитку особистості співробітника органів внутрішніх справ.

Потрібно зважати на те, що для успішного саморозвитку, спершу як студента, а в подальшому – як поліцейського, слідчого, співробітника кадрових і виховних структур тощо, необхідні бажання і прагнення до самопізнання, самооцінки й самовдосконалення, які можуть виникнути і підтримуватися тільки у високомотивованій до цього виду діяльності людини. Рівень мотивації можна вважати високим тоді, коли в обраній професії співробітник органів внутрішніх справ бачить можливості задоволення всіх своїх природних, соціальних, духовно-моральних, інтелектуальних і професійних потреб. А також здатний виробити в собі систему ціннісних орієнтацій.

Завдяки ціннісним орієнтаціям людина робить своє життя осмисленим, визначаючи: а) що вона дає життю (цінності життєдіяльності); б) що вона бере від життя (цінності переживань); в) у чому її призначення, яке вона не в змозі змінити (цінності відносин)¹⁰. Щодо діяльності співробітників органів внутрішніх справ, то ці ціннісно-сміслові конструкції можуть означати таке: а) що співробітник поліції приносить у професію, який його внесок у реалізацію завдань, що стоять перед Міністерством внутрішніх справ України як соціального інституту; б) що набуває співробітник у процесі виконання свого професійного обов'язку, які якості і цінності формує, розвиває; в) яке призначення співробітника органу внутрішніх справ як конкретної ланки правоохоронної системи.

Акмеологічні знання сьогодні затребувані, вони систематизовані за видами та напрямками людської діяльності і, як наслідок, активно використовуються у професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації управлінських кадрів, а також фахівців, практиків, науковців, які працюють у сфері освіти, охорони здоров'я, оборони, правопорядку, підприємництва тощо¹¹.

У контексті теми цієї статті особливий інтерес викликають питання, пов'язані з формуванням професіоналізму та професійного навчання студентів закладів освіти МВС. Ці питання вивчало багато дослідників. При цьому в контексті розгляду проблеми формування професіоналізму виникають запитання: «на якому етапі професійного зростання співробітника органів внутрішніх справ ми можемо говорити про професіоналізм як про сформовану якісну інтегральну характеристику?»; «що означає поліцейський як професіонал, тобто чим він відрізняється від “середньостатистичного” фахівця з точки зору комплексу особистісних якостей?».

Треба визнати, що факт закінчення навчання в освітній організації й отримання відповідного диплома ще не є показником професіоналізму. За визначенням, професіоналізм проявляється у досягненні працівником стійко-високих результатів у самостійній професійній діяльності. Відповідно, без залучення випускника вишу до самостійної професійної діяльності та набуття досвіду не можна говорити про професіоналізм.

Сучасний освітній стандарт передбачає реалізацію компетентного підходу в освіті, який покликаний формувати такі якості майбутнього фахівця органів внутрішніх справ, як ініціативність, інноваційність, мобільність, гнучкість, динамізм і конструктивність у поєднанні з кращими морально-психологічними якостями особистості. Отже, закінчивши освітню організацію будь-якого профілю (середнього, вищого, додаткового тощо), випускник повинен бути готовий виконувати свої професійні обов'язки принаймні на базовому рівні.

Зважаючи на досвід підготовки поліцейських у Німеччині та Польщі, доцільно забезпечити дотримання принципу регіонального розміщення, зокрема пропорційного розташування в кожному регіоні навчальних

закладів різних типів. Перевагами дотримання цього принципу є наближеність навчального закладу до замовника підготовки, економія коштів на відрядження слухачів заочної форми навчання та курсів післядипломної освіти, направлення курсантів на практику й подальшу службу безпосередньо до місць їх проживання тощо. У трирівневій системі професійної відомчої освіти, що повністю узгоджено із Законом України «Про Національну поліцію», має бути враховано: принцип стабільності й наступності в кадровому призначенні поліцейських (з урахуванням здібностей і професійних якостей кожного поліцейського); поступове підвищення рівня знань, умінь, навичок у міру просування по службі та необхідності реагування на умови службової діяльності; усі види професійної освіти, враховуючи підготовку, спеціалізацію та підвищення кваліфікації, взаємопов'язані з практичним навчанням¹².

Розглянемо далі активні методи підготовки персоналу органів внутрішніх справ. Невипадково в закладах початкової підготовки працівників міліції, вищих навчальних закладах і безпосередньо в підрозділах значна увага приділяється створенню тренувальних полігонів, смуг перешкод тощо. Зарубіжна практика свідчить про широке застосування тренінгів, зокрема в поліції США, Німеччини, Великобританії, де створена система обов'язкового проходження поліцейських комунікаційних, антистресових та інших тренінгів. Методиці проведення тренінгів приділяється 80–90 % навчального часу на практичне відпрацювання працівниками отриманих теоретичних знань у вигляді ділових і рольових ігор, тренувань, програвання сценаріїв конкретних службових ситуацій і завдань, групових обговорень тощо. Крім того, у розвинених країнах поліцейські в процесі тренінгу опановують «суміжні професії», набувають нових корисних умінь, що стає підставою для підвищення їм заробітної плати та просування по службі. За європейськими стандартами, усі працівники поліції проходять перепідготовку щонайменше раз на п'ять років. Тренінги за своїм спрямуванням досить різноманітні. Наприклад, у Баварському центрі тренінгу поліції впроваджено понад 60 тренінгових програм різного спрямування¹³.

Отже, процес підготовки працівників правоохоронних органів потребує подальшої оптимізації та вдосконалення з урахуванням передових національних і міжнародних стандартів. Сучасні реалії вимагають розробки державних стандартів вищої освіти у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій із запровадженням принципу спеціалізації. Вбачається необхідним перегляд наявних сьогодні програм підготовки фахівців для їх оптимізації та скорочення кількості навчальних дисциплін, які викладають у загальноосвітніх навчальних закладах або які не відповідають сфері діяльності МВС України та Національної поліції України, водночас збільшуючи кількість практико-орієнтованих дисциплін і дисциплін професійного спрямування. Варто передбачати практичне стажування для випускників програм первинної професійної підготовки (працівників патрульної поліції) після закінчення вищого навчального закладу. Вважаємо, що, закінчивши програму, вони мають деякий час виконувати обов'язки під керівництвом наставника, задля належної адаптації до роботи в органах та підрозділах Національної поліції. Важливо продовжити практику залучення працівників практичних підрозділів Національної поліції до проведення навчальних занять з курсантами та слухачами курсів підвищення кваліфікації у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, широко застосовувати в освітньому процесі методи активного навчання. Слід продовжувати системне застосування в освітньому процесі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема технологій дистанційного навчання¹⁴.

У такому зв'язку переорієнтація на компетентнісний підхід в освітній діяльності має на меті насамперед мінімізувати недоліки дисциплінарної системи освіти, розширити знання як результат процесу пізнавальної діяльності, вміння як здатності виконати певну роботу відповідно до здобутих знань, навички як прийоми діяльності, сформовані шляхом повторення і доведення до автоматизму в процесі компетентнісного підходу до освіти. При цьому компетентність, за визначенням низки дослідників, розуміється як наявність знань і досвіду, необхідних для ефективної діяльності в заданій предметній галузі, через відповідність людини вимогам професії¹⁵, як володіння фахівцем необхідною сумою знань, умінь і навичок, що становлять основу формування професійної діяльності, спілкування та особистості фахівця¹⁶. Компетентнісний підхід можна трактувати як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освітніх програм, організації освітнього процесу в освітній організації та оцінки результатів освітньої діяльності.

Підбиваючи підсумки, наголосимо на важливості зваженого підходу освітніх організацій до впровадження в освітній процес компетентнісного підходу, не відкидаючи парадигму «знати, вміти, володіти», яка показала свою ефективність у попередні роки. Потрібно спробувати поєднати необхідні знання, вміння та навички під час формування кожної компетенції, передбаченої державними освітніми стандартами вищої освіти, зокрема й у закладах МВС.

¹ Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Харків: Основа, 1999. С. 16.

² Мартиненко О., Захаров Є. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ (текст проєкту). *Закон і Бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/print/101834-strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html (дата звернення: 08.11.2020).

³ Сокурєнко В.В. Особливості професійного навчання працівників поліції в сучасних умовах: закордонний досвід та можливості його використання в Україні. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.)* / МВС України, Департамент патрул. поліції України; Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. спец. фіз. підготовки. Харків: ХНУВС, 2016. С. 8.

⁴ Мартиненко О., Захаров Є. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ (текст проєкту). *Закон і Бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/print/101834-strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html (дата звернення: 8.11.2020).

⁵ Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 43.

⁶ Основні напрями реформування органів внутрішніх справ України в контексті досвіду зарубіжних країн та європейських стандартів діяльності поліції: аналітичний огляд / С.Д. Гусарев, Т.А. Авакян, С.С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 186.

⁷ Серета В.В. Соціально-психологічні конструкти підготовки фахівців для Національної поліції України. *Психологічні конструкти позиціонування поліції серед населення: матер. «круглого столу», 24 листоп. 2016 р.* / за заг. ред. Л.Й. Гуменюк, М.П. Козирева. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 8.

⁸ Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі: монографія / В.В. Серета, Р.І. Благута, О.М. Балинська, З.Я. Ковальчук, О.М. Ковбич, Л.Й. Гуменюк та ін.; за заг. ред. З.Р. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 498.

⁹ Ажажа М.А. Акмеологія як фактор розвитку міждисциплінарних досліджень людини. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. Вип. 39. С. 214.

¹⁰ Сергєєв О., Богданов І. Акмеологічний принцип: його сутність і призначення: зб. наук. праць. Педагогічні науки. Херсон, 2000. Вип. 15. С. 147–153.

¹¹ Пальчевський С.С. Акмеологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Кондор, 2008. С. 19.

¹² Черней В.В. Напрями вдосконалення освітнього процесу у вищих навчальних закладах МВС України: європейський досвід та вітчизняна практика. *Правоохоронна та правозахисна діяльність поліції в умовах формування громадянського суспільства в Україні*: матер. підсумк. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9 квіт. 2016 р.) / ред. кол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 5.

¹³ Александров Д.О., Левенець О.А. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Частина 7. Тренінгові технології формування професійно значущих якостей працівника ОВС: навч.-метод. посіб. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 8.

¹⁴ Сокурєнко В.В. Особливості професійного навчання працівників поліції в сучасних умовах: закордонний досвід та можливості його використання в Україні. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України*: зб. матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.) / МВС України, Департамент патрул. поліції України; Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. спец. фіз. підготовки. Харків: ХНУВС, 2016. С. 12.

¹⁵ Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Київ: К.І.С., 2004. С. 97.

¹⁶ Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Москва: Когито-Центр, 2002. С. 198.

Резюме

Барабаш О.О., Забзалюк Д.Є. Система підготовки майбутніх співробітників органів внутрішніх справ України: впровадження компетентнісного підходу.

У статті досліджено особливості підготовки майбутніх співробітників органів внутрішніх справ України крізь призму компетентнісного підходу. Зазначено, що держава, виступаючи реформатором і діючим суб'єктом реформування, ставить завдання підвищення ефективності діяльності Міністерства внутрішніх справ України в забезпеченні безпеки, захисту прав і свобод людини та громадянина як основну мету здійснення адміністративної реформи, що вимагає розгляду структури побудови адміністративної діяльності органів внутрішніх справ як цілісної «суб'єкт-об'єктно-середовищної» системи.

Наголошено, що реформи органів внутрішніх справ, які проводяться зараз, докорінно впливають на процес професійної підготовки курсантів освітніх організацій МВС України, а також висувають нові вимоги до якості їхньої професійної культури та підготовки, готовності виконувати специфічні завдання, що вимагають спеціальних знань, умінь і навичок.

Зроблено висновок, що переорієнтація на компетентнісний підхід в освітній діяльності має на меті насамперед мінімізувати недоліки дисциплінарної системи освіти, розширити знання як результат процесу пізнавальної діяльності, вміння як здатності виконати певну роботу відповідно до здобутих знань, навички як прийоми діяльності, сформовані шляхом повторення й доведення до автоматизму в процесі компетентнісного підходу до освіти.

Ключові слова: права людини, поліція, МВС, освітній процес, професійне навчання, компетентність, професіоналізм, компетентнісний підхід.

Резюме

Барабаш О.О., Забзалюк Д.Є. Система подготовки будущих сотрудников органов внутренних дел Украины: внедрение компетентностного подхода.

В статье исследованы особенности подготовки будущих сотрудников органов внутренних дел Украины через призму компетентностного подхода. Указано, что государство, выступая реформатором и действующим субъектом реформирования, ставит задачу повышения эффективности деятельности Министерства внутренних дел Украины в обеспечении безопасности, защиты прав и свобод человека и гражданина как основную цель осуществления административной реформы, которая требует рассмотрения структуры построения административной деятельности органов внутренних дел как целостной системы «субъект-объект-среда».

Акцентируется, что реформы органов внутренних дел, которые проводятся сейчас, коренным образом влияют на процесс профессиональной подготовки курсантов образовательных организаций МВД Украины, а также предъявляют новые требования к качеству их профессиональной культуры и подготовки, готовности выполнять специфические задачи, требующие специальных знаний, умений и навыков.

Сделан вывод, что переориентация на компетентностный подход в образовательной деятельности имеет целью прежде всего минимизировать недостатки дисциплинарной системы образования, расширить знание как результат процесса познавательной деятельности, умение как способность выполнить определенную работу согласно полученным знаниям, привычку как прием деятельности, сформированный путем повторения и доведения до автоматизма в процессе компетентностного подхода к образованию.

Ключевые слова: права человека, полиция, МВД, образовательный процесс, профессиональное обучение, компетентность, профессионализм, компетентностный подход.

Summary

Olha Barabash, Dmytro Zabzaliuk. The system of training future law enforcement officers in Ukraine: implementing the competence approach.

The article examines the features of training future law enforcement officers of Ukraine through the prism of the competence approach. It is noted that the state, acting as a reformer, sets the task of improving efficiency of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in ensuring security, protecting human rights and freedoms as the main goal of administrative reform, which requires considering the administrative activities structure of law enforcement bodies as an integral system. The principles of reforming law enforcement bodies, as related and universal categories, can be summarized as follows: the rule of law, depoliticization, demilitarization, decentralization, accountability and transparency, close cooperation with the public and local communities, professional training.

It is emphasized that the on-going reforms of law enforcement bodies greatly affect the process of professional training in educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, as well as call for the quality of their professional culture and training, readiness to perform specific tasks requiring special knowledge, abilities, and skills. Today, graduates of educational institutions of the Ministry of Internal Affairs are required to show high professionalism, lawfulness, and humanity at the same time in the performance of their duties. According to many researchers, the best way to increase the efficiency of law enforcement bodies is to develop a theoretically substantiated system for the formation and development of professionalism of law enforcement officers. In addition, researchers emphasize that increasing role of a law enforcement officer requires a high professional self-awareness, the development of which is possible through the formation of a sense of responsibility for their actions, understanding the need for continuous improvement of their professional skills, taking into account the features of activities in particular units of law enforcement bodies and by developing new professional and psychological approaches to the training.

It is concluded that the reorientation to the competence approach in educational activities aims primarily to minimize the shortcomings of the disciplinary system of education, to expand knowledge as a result of the process of cognitive activity, abilities as the capability to perform certain work in accordance with knowledge acquired, skills as repetitive actions made automatic in the process of applying competence approach to education. In this case, according to a number of researchers, competence is understood as knowledge and experience necessary for effective activities in a given subject area, through matching with the requirements of the profession, as the professional's having the necessary amount of knowledge, abilities, and skills, constituting the basis for his or her professional activities, communication, and personality. The competence approach can be interpreted as a set of general principles for determining the goals of education, shaping educational programs, organizing the educational process, and evaluating educational results.

Key words: human rights, police, Ministry of Internal Affairs, educational process, professional training, competence, professionalism, competence approach.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.06

УДК 340

О.О. САМОЙЛЕНКО

*Олена Олександрівна Самойленко, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України**

ORCID: 0000-0002-4624-5105

БІЛЯ ВИТОКІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ – ЖИТТЯ ТА ДОЛЯ ВАЛЕРІЯ МИХАЙЛОВИЧА ЛЕВИТСЬКОГО

Постановка проблеми. Останнім часом біографічні статті набувають все більшої актуальності. Це пов'язано з тим, що вивчення біографії людини є ефективним засобом пізнання крізь призму історії окремої особистості того історичного соціуму, в якому вона жила, творила, любила, напружувала власний життєвий досвід. Завдяки такому дослідженню відбувається занурення в життя героя, в конкретну історичну епоху й ситуацію. Таке дослідження дає можливість простежити динаміку внутрішнього світу людини, показати історію особистості у взаємодії з іншими постатями, з культурними та інтелектуальними традиціями. Відобразити, як вплинули соціальні, політичні та історичні події на прийняття тих чи інших особистих рішень.

Формування мети статті. Метою даного дослідження є: з'ясувати та відкрити завісу в біографії Валерія Михайловича Левитського – першого судді київського суду для малолітніх, талановитого юриста, журналіста, громадського діяча, політичного аналітика, відомого кадета.

Виклад основного матеріалу. Майбутній суддя народився 12 травня 1886 р. у місті Галич Костромської губернії. Його ім'я, як і багато інших, ми нині повертаємо з прірви забуття. Завдяки введенню в обіг

© О.О. Самойленко, 2020

* *Olena Samoilenko, Ph.D. in Law, Senior Researcher, Senior Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine*